

## แง่คิดที่เหลือจาก “เราหลงลืมอะไรบางอย่าง”

ธีรวัฒน์ กล่าวเกลี้ยง

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80161

อีเมล: theerawat.kl@wu.ac.th

เราหลงลืมอะไรบางอย่าง หนังสือรวมเรื่องสั้นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนของ วชิระ สัจจะสารสิน เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาผูกติดกับความเป็นไปในสังคม เพื่อตั้งคำถามกับประชาธิปไตย การปฏิวัติ ขยะการเมือง วิถีชนบทที่เสื่อมถอย ชีวิตชาวเมืองอันแปลกแยก ตลอดจนความเป็นปัจเจกของผู้คนในสังคมที่ไม่มีใครสนใจกันและกัน

ความคิดบางอย่างถูกบิดเบือนไปจากความเข้าใจดั้งเดิม หรือบางทีมันก็อาจไม่ได้มีความหมายเช่นนั้นมาตั้งแต่แรกเริ่ม อย่างเช่นเรื่อง “นักปฏิวัติ” เล่าถึงนักศึกษาที่พยายามทำรายงานเรื่องนักปฏิวัติคนสำคัญของโลกเพื่อส่งอาจารย์ทำให้เขาพบว่า นักปฏิวัติทั้งหลายล้วนแต่มี “อีโกอิสซึม” หรือความเชื่อมั่นในตนเองสูง และพร้อมจะต่อต้านทุกกฎเกณฑ์ที่ไร้สาระสำคัญ นั่นทำให้เขาคิดจะเสนอรายงานหน้าชั้นโดยสวมชุดไพรเวต แม้ว่า ปกติตามระเบียบ การออกไปเสนอรายงานต้องแต่งชุดนักศึกษาให้เรียบร้อย แต่ตอนนี้เขาไม่สนใจกฎใด ๆ ทั้งสิ้น *ใช้แล้วนักปฏิวัติจะไปสนใจอะไรกับกฎซี่ปะตัวแค่นี้* (Sadjasarasin, 2008, p. 23)

ผู้เขียนได้ตั้งคำถามผ่านการกระทำของตัวละครถึงสาระสำคัญของการปฏิวัติ จะถูกต้องเพียงใดกับการปฏิเสธกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นเพื่อรักษาความเรียบร้อยของสังคม ความพยายามปฏิวัติของนักศึกษาหนุ่มทำไปเพื่อยกระดับวิถีชีวิตของมวลชน หรือเพียงเพราะเรียกร้องความสนใจให้ตัวเองโดดเด่นในฐานะคนที่ “กล้า” ทำหายกรอบ บางทีเขาอาจต้องการเพียงเสียงหัวเราะเกียจกราว

จากเพื่อนร่วมชั้นในวันที่เขานำเสนอรายงานก็เท่านั้น

นักศึกษาหนุ่มจึงกลายเป็นคนที่ “หลง” และ “ลืม” ใจความสำคัญของการปฏิบัติที่แท้จริง เพราะการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่อาจจะมีผลต่อชีวิตของคนส่วนใหญ่จะต้องเป็นไปเพื่อสนองอุดมการณ์และเจตนารมณ์อันบริสุทธิ์ เมื่อนักศึกษาหนุ่มไม่ได้มีความคิดเช่นนี้ ผู้เขียนจึงเสนอทางออกในเบื้องต้นว่า หากคิดจะเปลี่ยนแปลงสังคม ก็น่าจะเริ่มต้นจากการปรับปรุงตนเอง เป็นเหตุให้ตัวละครเลิกล้มความคิดที่จะเสนอรายงานหน้าชั้น ก่อนจะหันมาทบทวนการปฏิบัติอย่างง่ายด้วยการจับไม้กวาด และเริ่มทำความสะอาดห้องของตน

สาระสำคัญของการปฏิบัติยังถูกบิดเบือนอย่างต่อเนื่อง ในเรื่อง “หาแว่นให้หน่อย” เล่าถึงเหตุการณ์รัฐประหารในคืนวันที่ 19 กันยายน 2549 “เขา” บอกภรรยาว่าจะออกไปสืบความเคลื่อนไหวนอกบ้าน ทว่าคืนนั้นเขากลับไปนอนค้ำกับโซฟาคนเดียวหนึ่ง จนเวลาสายของอีกวันจึงกลับมาบ้านราวกับไม่มีอะไรเกิดขึ้น ยกเว้น แว่นตาที่เขาซ่อนที่มันจนใช้การไม่ได้ และทำให้ตาเขาพร่าไปหมด รู้สึกเหมือนตัวเองตกอยู่ในอีกโลกหนึ่ง โลกที่มีแต่ความพราวมัว เลื่อนราง ไม่มีอะไรชัดเจน สัญชาตญาณเดิม ๆ เท่านั้นที่ประคับประคองนำพาเขาไป เมื่อไหร่เขาจะกลับสู่โลกเดิมที่สว่างไสวและคุ้นเคยเสียที (Sadjasarasin, 2008, p. 81)

กิเลสตัณหา และความหลงในเพศสัมพันธ์ชักนำให้หัวใจของ “เขา” มีติดบอด ทั้งที่เขามีภรรยาและ ลูก ๆ ให้ดูแล แต่กลับมีพฤติกรรมนอกใจคู่ชีวิตของตน ถึงแม้ภรรยาจะไม่รู้ แต่เขาก็รู้ตัวเอง สายตาที่พราวมัวจึงเป็นเพราะความ “หลง” ที่เข้ามาบดบัง แม้คุณธรรมอันดีที่เป็นเสมือนแว่นตาก็ยังถูกทอดทิ้งจนไม่สามารถช่วยเขาให้มองเห็นโลกอย่างแจ่มแจ้งได้อีกต่อไป เมื่อไหร่เขาจะกลับสู่โลกเดิมที่สว่างไสวและคุ้นเคยเสียที จึงเป็นความโหยหาศีลธรรมซึ่งถูก “ลืม” ไปจากสังคมนี้ และปล่อยให้ “ความอยาก” อันเป็น สัญชาตญาณเดิม ๆ เท่านั้นที่ประคับประคองนำพาเขาไป

ความหลงลักษณะเดียวกันนั้นยังถ่ายทอดซ้ำในเรื่อง บาดทะยัก ซึ่งตัวละคร

เอกฝ่ายชายถูกบาดโดยมีดสนิมเคลอะ แต่เขากียังตื้อดิงที่จะร่วมรักกับภรรยา และไม่สนใจว่าจะต้องรีบไปฉีดยากันบาดทะยัก กระทั่งพายุอัศจรรย์พัดผ่านไป ชายหนุ่มจึงรีบกุ๊กก๊อไปฉีดยาเสียเอง

อารมณ์ปรารถนาอันรุนแรงทำให้ตัวละคร “ลีม” ที่จะดูแลแม้กระทั่ง “ชีวิต” ของตน จนปล่อยปละละเลยเรื่องสำคัญเช่นการฉีดยากันบาดทะยัก เพราะคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย สะท้อนให้เห็น “ความประมาท” ที่อาจเป็นหนทางไปสู่หายนะ ทั้งนี้ก็มาจากความ “หลง” ในรส รูป สัมผัสเป็นต้นเหตุ ครั้นเมื่อความกระหายทางเพศได้รับการตอบสนอง อารมณ์ปรารถนาที่เคยพลุ่งพล่านก็ดับสนิทเหมือนไฟโดนน้ำ ตรงนี้เองที่ “สติ” กลับคืนมา ทำให้ตัวละครมีโอกาสดำคิดถึงสภาพความเป็นจริง จนต้องรีบไปฉีดยาเพราะรู้สึกกลัวตายในที่สุด

ความหลงทำให้ขาดสติตรองผลร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นกับตน ในเรื่อง สติของตัวละครกลับมาเพราะตณหาได้รับการสนองจนพอใจ ในทางกลับกัน หากเราไม่มีความ “หลง” เสียตั้งแต่แรก สติก็จะอยู่กับเราตลอดเวลา จะคิดจะทำสิ่งใดก็ไม่มีอะไรมาบดบังให้หลงทิศผิดทางได้ อย่างไรก็ดี สติกลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมปัจจุบัน “ลีม” ที่จะรักษา เห็นได้จากอุบัติเหตุและปัญหามากมายที่เกิดขึ้น เพราะความประมาท บาดทะยัก จึงเป็นเรื่องสั้นที่เล่าถึงชีวิตเล็ก ๆ ในสังคม แต่กลับเป็นตัวแทนของคนส่วนใหญ่ที่ไม่รู้ว่าดวงตาของตนถูกความหลง บดบังให้ ลืมอะไรไปบ้าง

เราหลงลืมอะไรบางอย่าง นอกจากจะเตือนให้ผู้อ่านหันมามองตนเองแล้ว ผู้เขียนยังตั้งคำถามถึงคุณค่าทางจิตใจที่สูญหายไปเมื่อมีมูลค่าทางเศรษฐกิจเข้ามาแทนที่

ท่ามกลางกระแสบริโภคนิยมที่พัดโหมเข้าสู่สังคมอย่างไม่มีที่ท่าว่าจะลดกำลังความรุนแรง ทุกชีวิตจึงตกอยู่ในภาวะจำยอม หลายคนจำต้องบริโภคสินค้าหรือบริการบางชนิดทั้งที่ไม่มีความจำเป็นเลยแม้แต่น้อย ดังเช่นเรื่อง ราตรีมีชีวิต เล่าถึงคนเก็บขยะของเทศบาลที่ซื้อไก่ทอดเค เอฟ ซี ตามคำขอของลูกค้า ทั้ง

ที่เขาก็ไม่เข้าใจว่าไก่ทอดฝรั่งอร่อยกว่าไก่ทอดของป่าเฒ่าอย่างไร แต่ในสายตาของเด็กน้อยซึ่งเกิดมาในโลกที่สื่อโฆษณาครอบงำคนทุกคนขึ้น ทำให้เธอหลงไปกับกระแสและให้คุณค่ากับไก่ทอดฝรั่งอย่างมาก ไก่ทอดของป่าเฒ่ากลายเป็นของที่เด็กน้อยโยนให้หมาข้างบ้านกินเพราะไม่มีค่าสำหรับเธอ คุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งจึงคล้ายจะถูกกำหนดโดยกระแสบริโภคนิยม ปลดปล่อยให้คุณค่าทางจิตใจ (เช่น “พ่อ” ชื่อไก่ทอดให้ด้วยความรัก เป็นต้น ) กลายเป็นเรื่องที่ถูกหลงลืม

“ขยะ” ที่พ่อต้องเก็บก็มีความหมายที่น่าสนใจซ่อนอยู่ เพราะขยะเป็นสิ่งที่คนทิ้งแล้วจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม แต่ของบางอย่างไม่สมควรมาเป็นขยะก็ยังคงกลายเป็นขยะ บางสิ่งมีคุณค่ายิ่งกว่าขยะก็ถูกทำให้ปะปนเข้ามาอยู่กับขยะ (Sadjasarasin, 2008, p. 146) ชวนให้คิดต่อไปว่าเราได้ทิ้งของมีค่าบางอย่างให้กลายเป็นขยะหรือไม่ และสิ่งที่ทิ้งไปนั้นเป็นเพราะความหลงลืมหรือเปล่า

เรื่องคุณค่าทางจิตใจยังเล่าใหม่ในรูปของอารมณ์ฉวีลาหิต ซึ่งผู้อ่านจะพบได้จากเรื่อง “ในวันที่วัวชนยังชนอยู่” ผู้เขียนหยิบเอาประเพณีสารทเดือนสิบอันเป็นประเพณีรวมญาติที่สำคัญของชาวภาคใต้มาเป็นแกนดำเนินเรื่องให้ตัวละครเล่าถึงรายละเอียดขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ที่กำลังจะถูก “ลืม” ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับกีฬาวัวชนซึ่งทำให้ตัวละครดำเนินเรื่องนึกถึงปู่และพ่อเป็นการฉวีลาหวนเวลาที่เคยประทับอยู่ในความทรงจำ และไม่อาจเรียกคืนมาได้อีก เพราะปู่ได้จากไปนานแล้ว

นอกจากนี้ “ในวันที่วัวชนยังชนอยู่” ได้เสนอให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมอันเนื่องมาจากวิทยาการที่ล้ำหน้าขึ้นทุกวัน อาทิ การโอเกะที่เข้ามาให้ความบันเทิงในงานเลี้ยง ทำให้วงดนตรีรับจ้างต่างเลิกกิจการไปหมดหรือตอนที่พ่อเปิดวีซีดีวัวชนฉายขึ้นจอใหญ่ให้คนในงานเลี้ยงได้ดู หลายคนต่างก็ทิ้งที่เข้าวีซีดีสามารถบันทึกภาพการชนวัวอย่างคมชัดถึงอารมณ์

การดูวัวชนจากวีซีดีแสดงให้เห็นว่ากีฬาพื้นบ้านซึ่งเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่เพียงน้อยนิดที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบันก็กำลังจะถูกสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้าไปแทนที่

เพราะต่อจากนี้คนได้อาจไม่ต้องไปดูวัวชนถึงสนามจริงอีกต่อไป

เสียงวีซีดีวัวชนที่ดังลั่นบ้าน ทำให้วัวชนจริง ๆ ที่เลี้ยงไว้แหกคอกออกมาชวิดกับวัวชนในจอผ้าใบ จนใคร ๆ ต่างก็วิ่งหนีกันอย่างอลหม่าน เหตุการณ์ดังกล่าวอาจไม่ใช่แค่เรื่องที่ผู้เขียนเล่าขึ้นมาเพื่อสร้างสีสันเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นการปะทะต่อสู้ที่รุนแรงระหว่างวัฒนธรรมพื้นบ้าน (วัวชนตัวจริง) กับวิทยาการสมัยใหม่ (วัวชนบนจอผ้าใบ) และผู้เขียนยังเล่นกับความเชื่อเมื่อยกเอา “ปู่” ซึ่งเป็นตัวละครที่ล่วงลับไปแล้วแต่กลับปรากฏกายให้เห็นเบื้องหลังวัวชนตัวนั้น นัยหนึ่งก็เพื่อที่จะสื่อให้เห็นว่าบรรพบุรุษก็คงไม่พอใจที่ถูกหลอกได้ “หลง” และ “ลืม” คุณค่าอันดีงามของวัฒนธรรมดั้งเดิม

“เรื่องเล่าจากหนองเตย” ก็เป็นเรื่องสั้นอีกเรื่องหนึ่ง que แสดงให้เห็นการปะทะกันระหว่างความเชื่อเก่ากับความเชื่อใหม่อย่างรุนแรง โดยคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านซึ่งเป็นตัวแทนของความเชื่อเก่าต่างห้ามไม่ให้ใครไปยุ่งเกี่ยวกับหนองเตย เพราะเป็นหนองน้ำที่มีอาถรรพ์ แต่น้ำชัยซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ que เรียนจบมาจากในเมืองกลับเข้าไปพลิกฟื้นหนองน้ำเป็นสวนเกษตร น้ำชัยจึงเป็นเหมือนวีรบุรุษที่เข้ามาสร้างความเจริญให้หมู่บ้าน แม้เรื่องนี้จะมีประเด็นการเมืองเข้ามาแทรก ซึ่งเป็นเหตุให้น้ำชัยต้องตายหลังจากกลับออกมาจากป่าคอมมิวนิสต์ แต่ประเด็นหลักก็ยังคงเป็นความเชื่อเก่าใหม่ที่ปะทะกัน และน้ำชัยก็ถูกเชื่อว่าตายเพราะอาถรรพ์ของหนองเตยมากกว่าความขัดแย้งทางการเมือง

คนรุ่นใหม่อาจจะมองเห็นว่าความเจริญก้าวหน้าเป็นของมีค่า จึงมุ่งพัฒนาสิ่งต่าง ๆ เพื่อไปสู่ความสำเร็จ จน “ลืม” ความเชื่อที่หยั่งรากฝังลึกในสังคมมาอย่างยาวนาน แม้อาถรรพ์หนองเตยจะไม่มีที่มาที่ชัดเจนและมีเหตุผล แต่ตำนานดังกล่าวก็เล่าสืบกันมาอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นความสำคัญที่ทำให้เรื่องเรื่อนั้นยังคงต้องเล่าอยู่ไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปมากเท่าไร เรื่องสั้นเรื่องนี้จึงเป็นการสะกิดผู้อ่านให้มองย้อนกลับมาข้างหลัง ในวันที่ต้องรีบวิ่งไปข้างหน้าโดยไม่มีเวลาจดจำสิ่งใด

อย่างไรก็ตาม ในความหนักอึ้งของปัญหาสังคมที่บันทึกอยู่ในรวมเรื่องสั้น

ชุดนี้ ผู้เขียนยังชี้ให้เราเห็นว่าหาได้ปราศจากความหวังเสียทีเดียว ความดีที่แท้จริงยังคงมีอยู่ในจิตใจมนุษย์ ขอเพียงเราเชื่อมั่นและไม่ “ลืม” ว่ามันยังมีจริง ในเรื่อง “วาวแสงแห่งศรัทธา” พงศ์จันทร์พิตหวังที่แผนการหาเสียงของตนไม่ช่วยให้พอชนะการเลือกตั้ง ทั้งยังพ่ายต่ออำนาจเงินฝ่ายตรงข้ามที่ซื้อเสียงชาวบ้านไว้ได้ทั้งหมด ในการเลือกตั้งครั้งต่อมา เขาจึงคิดว่าพอหายออกจากบ้านไปซื้อเสียงเพื่อหวังชนะ แต่ความเป็นจริงแล้ว พอร่วมมือกับตำรวจออกปราบปราม การซื้อเสียงของหัวคะแนนฝ่ายตรงข้ามต่างหาก

ความผิดหวัง ท้อแท้ และไม่เชื่อมั่นในความคิด เกิดขึ้นกับพงศ์จันทร์หลังจากที่เขาไม่อาจช่วยพ่อให้ชนะการเลือกตั้งได้ด้วยวิธีสุจริต เขาจึงมองทุกอย่างเป็นลบ และคิดว่าการจะประสบความสำเร็จใด ๆ ล้วนต้องอาศัยกลยุทธ์ที่แยบคาย แม้จะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายก็ตาม พงศ์จันทร์เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยซึ่งมีความรู้ดีกว่าใคร ๆ ทว่านั่นกลับทำให้เขา “หลง” และ “สับสน” ความคิดในหัวพ่อ นั้นทำให้เขา “น้ำตาเร้น” จุ่มมาทันทีที่รู้ว่ามองผิดไป ความคิดของพ่อยังเรียก “ศรัทธา” ของพงศ์จันทร์ให้กลับมาด้วย เป็นแสงสว่างเล็ก ๆ ท่ามกลางความมืดมิด

เราหลงลืมอะไรบางอย่าง จึงเป็นการสะกิดให้ผู้อ่านย้อนกลับไปสู่สาระสำคัญของชีวิตที่หลายคน “หลง” และ “ลืม” ไป ดังภาพตัวละครในแต่ละบทตอนที่มิชีวิตแห่งวันไม่สมบูรณ์หรือมากเกินไปจนเกินพอดี รวมเรื่องสั้นเรื่องนี้ได้ตั้งคำถามกับ “คุณค่า” ของการมีชีวิตว่าที่แท้นุษย์ควรยึดมั่นอยู่กับสิ่งใดหรืออย่างไร และสามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางอุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกันหลากหลายได้โดยไม่สูญเสียความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ไป

## Reference

Sadjasarasin, W. (2008). *Rao Longlum Arai Bang Yang [We forget something]*. Bangkok: Nakhon